

Prof. dr Henryk Malewski

Uniwersytet im. Michała Romera, Wilno, Litwa

Prezes SNPL w latach 2014–2020

Czy mniejszość polska na Litwie potrzebuje naukowców i łączącej ich organizacji – Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy? *Quo vadis SNPL?*

*„Zestrzelmy myśli w jedno ognisko,
I w jedno ognisko duchy!”³⁴*

Od tych pytań egzystencjalnych, zamiast wprowadzenia, pragnę rozpocząć swoje rozważania o działalności Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy w latach 2014–2020, kiedy to z woli jego członków na walnym zebraniu sprawozdawczo-wyborczym, po rezygnacji z kandydowania dwóch innych osób (byłych prezesów), zostałem wybrany na to stanowisko. Na pierwsze z tak sformułowanych pytań retorycznych odpowiedź musiałaby być prosta: „Tak”. Jednak przy głębszym zastanowieniu się nad tym problemem widzimy, że nie wszystko jest takie jednoznaczne. Na funkcjonowanie, a nie formalne istnienie SNPL, możemy

spojrzeć nie tylko z perspektywy szeregowego mieszkańca Wileńszczyzny lub mniejszości polskiej na Litwie i jej różnorodnych organizacji pozarządowych (powiązanych z polską kulturą, edukacją etc.), ale też litewskich instytucji państwowych i organizacji politycznych, instytucji państwa polskiego oraz polskich organizacji pozarządowych, międzynarodowych stowarzyszeń naukowych oraz z pozycji **naukowca Polaka** z Lit-

---

³⁴ Mickiewicz Adam, *Oda do młodości*, <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/oda-do-mlodosci.pdf>.

wy³⁵. Z pewnym przymrużeniem oka możemy powiedzieć, że z pozycji zwykłego mieszkańca Wileńszczyzny (postronnego obserwatora) naukowcy nierzadko są postrzegani jako osoby „nieszkodliwe”, funkcjonujące na obrzeżach życia codziennego, coś badające lub wykładające na uczelniach. Chociaż według mniemania większości mieszkańców naszego regionu, wkład naukowców w postęp cywilizacyjny jest (podobno) znaczący, ale o bezpośrednim powiązaniu nauki i życia codziennego szeregowy obywatel już niewiele może powiedzieć, a tym bardziej, jeżeli to dotyczy „tutejszych” naukowców Polaków. Sprawy życia codziennego często decydują o preferowanych przez nas wartościach i poglądach, celach i dążeniach, a wykształcenie pozwala spojrzeć na te sprawy z innej perspektywy – i nie tylko jednostkowej, ale i przez pryzmat pewnej grupy społecznej, do której należymy i którą pragniemy reprezentować, a także przez pryzmat kraju, w którym mieszkamy. Niestety, ale nadal poziom wykształcenia mniejszości polskiej na Litwie jest daleki od średniej krajowej. Bez wątplenia edukacja polskiej mniejszości musi być celem priorytetowym i nadrzędnym dla wszystkich organizacji pozarządowych mniejszości polskiej na Litwie, a polskie przedszkola i szkoły muszą być w centrum naszej uwagi. Hierarchia wartości, w której kariera naukowa przez wielu jest postrzegana jako niezbyt atrakcyjna, jest poważnym problemem dla naszej społeczności, dlatego SNPL musi być inicjatorem zmian na tej płaszczyźnie, angażując do promowania tego kierunku działalności możliwie najszersze kręgi rodaków. W miarę swoich możliwości Stowarzyszenie może i musi kontynuować sprawdzone formy współpracy ze szkołami (tematyczne prelekcje dotyczące najnowszych osiągnięć naukowych, zapraszanie kadry pedagogicznej szkół na organizowane konferencje naukowe etc.) oraz poszukiwać nowych atrakcyjnych dla młodzieży form i metod propagowania ścieżki naukowej (współdziałanie w organizowaniu szkolnych konkursów naukowych, wykorzystanie współczesnych technologicznych możliwości komunikacji społecznej itd.). Szczegółnej uwagi wymaga praca ze studentami, którzy studiują zarówno na litewskich, jak i na polskich uczelniach. Problematyka edukacyjna jest ważna

---

³⁵ Mottem VI Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej pt. *Od Unii Lubelskiej do Unii Europejskiej i ...* (aspekty historyczne, społeczno-polityczne, prawne i kulturowe) był cytat z wiersza A. Mickiewicza *Do Joachima Lelewela*: „A tak, gdzie się obrócisz, z każdej wydasz stopy, / Żeś znad Niemna, żeś Polak, mieszkaniec Europy”.

dla mediów polskich na Litwie i tu dostrzegamy duże możliwości oraz potencjalne pole do współpracy. W mediach można byłoby nie tylko prezentować cykle reportaży o naukowcach Polakach na Litwie, ale też wprowadzić np. rubryki w stylu: „Komentarz naukowca” lub „Naukowcy SNPL odpowiadają na...”. Takie propozycje ze strony SNPL były zgłaszane do wileńskich mediów, ale po wstępnej akceptacji pomysłów z ich realizacją powstawały problemy natury formalnej lub wynikające z polityki redakcyjnej. Znaczącym kierunkiem działalności SNPL musi być ściślejsza współpraca z samorządami na Wileńszczyźnie oraz odpowiednimi instytucjami władzy państwowej Litwy. „Piramida edukacyjna” każdego społeczeństwa zakłada, że pierwsze umiejętności i wiedzę człowiek zdobywa w rodzinie i przedszkolu, następnym etapem jest zakładanie systemowych fundamentów wiedzy w szkole, po której wchodząc w dorosłe życie, człowiek wybiera dalszą drogę. Jedni tuż po szkole rozpoczynają działalność zawodową, najczęściej niewymagającą specjalnych umiejętności i nawyków, a inni idą na studia, dążąc do osiągnięcia specjalistycznej wiedzy i umiejętności w określonej dziedzinie. Po studiach absolwent uczelni wyższej, chociaż znacznie później, wchodzi w aktywny etap życia samodzielnego i tu ma znacznie większe możliwości z wyborem ścieżki społeczno-ekonomicznej, w tym i zawodowej. Tylko nieliczni wybierają dalszą, bardzo stromą, drogę ku szczytowi piramidy edukacyjnej – studia doktoranckie. Warto zaznaczyć, że po takich studiach i obronie pracy doktorskiej tylko pewna część osób z tytułem doktora pozostaje na uczelniach, a inni znajdują zatrudnienie nie tylko w instytucjach naukowo-badawczych, administracji państwowej, samorządach, ale też w firmach państwowych i prywatnych, organizacjach pozarządowych etc. A więc, czy warto wybierać taką niełatwą drogę? Jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie nie ma, gdyż o tym decyduje szereg cech indywidualnych osoby oraz wiele czynników zewnętrznych. Generalnie rzecz biorąc, im więcej jest wykształconych osób, w tym też naukowców, tym lepiej jest dla społeczeństwa, gdyż w końcowym rozrachunku przekłada się to na wyższy poziom życia, postęp naukowo-techniczny, szybszy rozwój społeczno-ekonomiczny. Te czynniki są szczególnie ważne dla mniejszości narodowych, które pragną zachować własną tożsamość i nie zamykać się w wąskim skansenie folklorystyczno-ludowym, a pragną być aktywną siłą współtworzącą współczesne realia polityczne, społeczno-ekonomiczne i kulturowe kraju.

Już podczas poprzedniej kadencji (lata 2011–2014) Stowarzyszenie dążyło do nawiązania kontaktu z polską społecznością Wileńszczyzny, w tym okresie przeprowadziło szereg spotkań i odczytów (zob. Sprawozdanie z działalności Zarządu za lata 2011–2014), które miały się stać platformą do dyskusji o wyzwaniach i zagrożeniach, problemach i tendencjach rozwojowych we współczesnym świecie, z uwzględnieniem spraw mniejszości narodowych. Wydzwięk tych spotkań był jednak ograniczony, gdyż nie potrafiliśmy medialnie ich odpowiednio nagłośnić i zainteresować nimi odpowiednie środowiska. W planie działalności Zarządu SNPL na lata 2014–2015 przewidziano opracowanie idei e-klubu dyskusyjnego *Forum Vilnensis* i jego realizację na stronie internetowej SNPL. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że zaistniały określone trudności z tym projektem oraz w związku z powstaniem we wrześniu 2014 r. Polskiego Klubu Dyskusyjnego w Wilnie, kojarzonego z prężnie rozwijającym się środowiskiem Radia znad Wilii, zrezygnowaliśmy z tego pomysłu. Jednocześnie trzeba podkreślić, że niektórzy członkowie SNPL aktywnie uczestniczą w działalności tego Klubu.

Wracając do bezpośredniej tematyki działalności SNPL, trzeba podkreślić, że jego poczynania w ogromnej mierze zależą od aktywności wybranych do jego organów statutowych osób bezpośrednio decydujących o bieżących inicjatywach. Od ich zaangażowania, inwencji i umiejętności zależy aktywność wszystkich pozostałych członków Stowarzyszenia. W czasie kadencji 2014–2017 Zarząd SNPL pracował w składzie: prof. dr Henryk Malewski (prezes), doc. dr Barbara Dwilewicz, prof. dr Bogusław Gruzewski (zastępca prezesa), dr hab. Henryka Ilgiewicz, dr Elżbieta Kuzborska (sekretarz naukowy), doc. dr Krystyna Moroz-Łapin, doc. dr Irena Miłkaszewicz, dr Mirosław Szejbak, prof. dr Wojciech Stankiewicz i dr Katarzyna Miksza (skarbnik). W skład **Komisji Rewizyjnej** byli wybrani: prof. dr Ryszard Burda, dr Wiktoria Medelienė i dr Stanisław Hejbowicz. Warto zaznaczyć, że ważnymi czynnikami charakteryzującymi działalność każdej organizacji pozarządowej są jej ciągłość, transparentność, aktywność, dobra komunikacja, współpraca oraz wielokierunkowa wymiana informacji. Te zasady oraz wszystko to, co było pozytywnego w poprzednich kadencjach, postanowiliśmy wykorzystać jako punkt wyjścia, a także wprowadzić szereg nowych rozwiązań i form pracy w Stowarzyszeniu. Opracowana za poprzedniej kadencji nowelizacja Statutu SNPL, który wszedł w życie 15 września 2014 r., znacząco zmieniła szereg jego zapisów, szczególnie dotyczących członkostwa w

organizacji i kadencyjności prezesa (o tym jest mowa m.in. w refleksjach prof. dr. Bogusława Grużewskiego). W Preambule Statutu SNPL pojawił się zapis, że „Stowarzyszenie kontynuuje i rozwija postępowe tradycje założonego w 1907 r. w Wilnie Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Działalność Stowarzyszenia opiera się na priorytecie wartości humanistycznych i tolerancji oraz na demokratycznych zasadach transparentności, samorządności i innych. Będąc organizacją pozarządową państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Stowarzyszenie dąży do współuczestnictwa w europejskiej przestrzeni naukowej, w miarę swoich możliwości uczestniczy w propagowaniu stosunków dobrosąsiedzkich, wzmacnianiu i rozwijaniu międzynarodowej współpracy naukowców i młodych adeptów nauki, zwłaszcza pomiędzy Polską i Litwą”. Jednym ze sposobów usprawniających funkcjonowanie SNPL była zmiana w organizacji działalności Zarządu i jego planowaniu. Na podstawie wytycznych walnego zebrania opracowywał on rozwinięty segmentowy³⁶ plan działań oraz harmonogram posiedzeń Zarządu SNPL na rok. Po walnych zebraniach sprawozdawczo-wyborczych Zarząd opracowywał też strategie działalności na kadencję. Działalność planowa, która uporządkowała pracę, była prowadzona także nad wydaniem „Rocznika SNPL” (warto zaznaczyć, że od 2014 r. wszystkie tomy pisma były wydawane regularnie w końcu roku kalendarzowego) oraz coroczną międzynarodową konferencją naukową³⁷. Sformalizowane planowanie wymagało od wszystkich członków Zarządu aktywnej pracy i było podstawą do sprawozdań na walnych zebraniach. Wszyscy członkowie SNPL mieli możliwość nie tylko wysłuchania i przestudiowania sprawozdania, ale też porównania ich z planami, które razem z harmonogramami posiedzeń Zarządu, apelami, informacjami, protokołami walnych zebrań i posiedzeń etc. były i są zamieszczane na stronie internetowej SNPL³⁸. Oprócz tego Zarząd wysyłał za wczasu do wszystkich członków Stowarzyszenia informacje o planowanych imprezach, w tym również o posiedzeniach Zarządu i zapraszał do aktywnego w nich udziału.

---

³⁶ W planach Zarządu SNPL w latach 2014–2020 były przewidziane następujące segmenty: 1. Działalność organizacyjno-statutowa; 2. Działalność naukowa; 3. Działalność kulturalno-oświatowa, edukacyjna i promująca naukę; 4. Współpraca krajowa i międzynarodowa.

³⁷ Tylko w roku 2020 ze względu na pandemię i wprowadzone ograniczenia nie udało się przeprowadzić konferencji.

³⁸ <http://www.snpl.lt/index.php>.

W działalności każdej organizacji pozarządowej jednym ze wskaźników jej żywotności jest rekrutacja nowych członków. Na dzień 24 kwietnia 2014 r. na liście Stowarzyszenia **było 58 członków. We wrześniu 2014 r.** uprawomocnił się nowy Statut SNPL, który przewiduje kilka kategorii członkostwa: członkowie zwyczajni, wspierający, emerytowani i honorowi. W czasie kadencji (2014–2017) na członków zwyczajnych zostali przyjęci: prof. dr hab. **Zbigniew Oziewicz**, dr **Katarzyna Miksza**, prof. dr hab. **Leon Ustinowicz**, prof. dr hab. **Andrzej Baranow**, dr **Anna Lipniewicz**, dr **Jolanta Rzegocka (Szpilewska)**, dr **Kinga Geben**, prof. dr **Aleksander Waszkiewicz**, dr **Milena Ingielewicz-Citak**, dr **Małgorzata Stefanowicz**; na członków wspierających: mgr **Alicja Malewska**, mgr **Tomasz Bożerocki**, mgr **Monika Bogdziejewicz**, mgr **Sabina Jakutowicz**. Cztery osoby zmieniły swój status z członków zwyczajnych na członków emerytowanych (seniorów): dr **Leon Sokołowski**, dr **Marian Grygorowicz**, dr **Aleksander Sokołowski** i dr **Ryszard Kuźmo**. Zarząd SNPL nadał tytuły członków honorowych SNPL: prof. dr hab. **Edwardowi Szpilewskiemu** (zmarł w 2017 r.), prof. dr hab. **Ewaldowi Pacowskiemu** (zmarł w 2016 r.), prof. dr hab. **Romualdowi Brazisowi** oraz prof. dr hab. **Marcelemu Kosmanowi** (Polska). W czasie drugiej kadencji (lata 2017–2020) na członków zwyczajnych zostali przyjęci: dr **Barbara Borowska**, dr **Tomasz Snarski**, dr **Alina Zawadzka**, dr **Elżbieta Rojowska**, doc. dr **Mirosław Dawlewicz**, dr **Renata Karpicz**, dr **Henryk Mordas**, dr **Monika Pokorska-Iwaniuk**, dr **Regina Łaszakiewicz**, dr **Kamil Pecela**, dr hab. **Gustaw Juzala**, dr hab. **Monika Tomkiewicz**. Po obronie doktoratu członkami zwyczajnymi zostali: dr **Alicja Malewska** i dr **Tomasz Bożerocki**. Na członka wspierającego zostali przyjęci: mgr **Iona Lewandowska** oraz mgr **Jan Kondratowicz**. Członkami honorowymi SNPL zostali dwaj profesorowie: prof. dr hab. **Tadeusz Łozowski** oraz prof. dr hab. **Zdzisław Julian Winnicki** (Uniwersytet Wrocławski, Polska). **Na koniec kadencji w 2020 r. SNPL liczyło: 75 członków zwyczajnych, 5 członków wspierających, 4 członków seniorów oraz 4 członków honorowych.** Powiększenie się Stowarzyszenia w latach 2014–2020 o kilkadziesiąt osób jest nie tylko odpowiedzią na pytanie postawione w tytule tego tekstu – czy potrzebujemy organizacji łączącej naukowców Polaków Litwy, ale też pokazuje, że działalność Zarządu była ukierunkowana i efektywna, a także że istnieje wśród naukowców Polaków Litwy chęć łączenia się i wspólnego działania.

Wśród innych rutynowych czynności Zarządu w kadencji z lat 2014–2017 warto wymienić zebrania walne i posiedzenia Zarządu SNPL. W ciągu kadencji mieliśmy 5 zebrań walnych i 32 posiedzenia Zarządu. Posiedzenia Zarządu SNPL były przeprowadzane regularnie, z kilkoma wyjątkami była to trzecia środa miesiąca. W trakcie kadencji mieliśmy szereg różnorodnych posiedzeń i spotkań w mniejszych grupach, w tym posiedzenia Kolegium Redakcyjnego „Rocznika SNPL”. W Radzie Naukowej „Rocznika SNPL” mieliśmy 4 przedstawicieli SNPL: prof. dr Henryk Malewski, prof. dr hab. Romuald Brazis, dr hab. Henryka Ilgiewicz, dr hab. Jarosław Wołkonowski, prof. UwB. A do rozszerzonego w 2016 r. Kolegium Redakcyjnego wchodził: dr Mirosław Szejbak, doc. dr Barbara Dwilewicz, dr Irena Fedorowicz, doc. dr Krystyna Moroz-Łapin, dr Kinga Geben, mgr Agata Błaszczyk-Sawyer oraz mgr Monika Bogdziejewicz.

Przeprowadzaliśmy spotkania komitetów organizacyjnych konferencji SNPL. Odbywały się posiedzenia Komisji Konkursowych. Zorganizowaliśmy trzy spotkania z cyklu „Wieczory Prezesów”, podczas których omawialiśmy różnorodne aspekty współpracy z Filią UwB w Wilnie oraz USPV. W działalności organizacyjnej szeroko były wykorzystywane współczesne środki komunikacji. Tradycyjnie w dn. 6 stycznia każdego roku odbywały się spotkania świąteczne członków i sympatyków SNPL. Mając na celu wyróżnienie najbardziej zasłużonych naukowców naszego Stowarzyszenia oraz naukowców aktywnie wspierających naszą działalność, opracowaliśmy Regulamin nadawania godności członka honorowego SNPL i taka godność w latach 2014–2020 była nadana sześciu wybitnym naukowcom. W celu promowania nauki wśród młodzieży opracowaliśmy Regulaminy Konkursów SNPL na najlepszą pracę naukową oraz najlepszą pracę kwalifikacyjną (organizowaliśmy je co drugi rok). Przeprowadziliśmy ankietowanie wśród członków SNPL w celu ustalenia istniejących problemów i możliwości usprawnienia działalności Stowarzyszenia. Ważnym kierunkiem działalności organizacyjnej i informacyjnej jest aktualizacja strony internetowej SNPL³⁹, którą na bieżąco wykonywała doc. dr Krystyna Moroz-Łapin.

W kadencji 2017–2020 r. Zarząd SNPL pracował w składzie: prof. dr Henryk Malewski (prezes), doc. dr Barbara Dwilewicz, doc. dr Irena Fedorowicz (sekretarz naukowy), dr Jan Kolenda, dr Elżbieta Kuzborska,

---

³⁹ www.snpl.lt.

doc. dr Katarzyna Miksza (skarbnik), doc. dr Krystyna Moroz-Łapin, prof. dr Wojciech Stankiewicz (zastępca prezesa), dr Mirosław Szejbak. W skład Komisji Rewizyjnej wchodził: prof. dr Ryszard Burda, dr Wiktoria Medelienė i dr Stanisław Hejbowicz. W Radzie Naukowej „Rocznika SNPL” mieliśmy 6 przedstawicieli SNPL: prof. dr Henryk Malewski, prof. dr hab. Romuald Brazis, dr hab. Henryka Ilgiewicz, prof. dr hab. Maciej Marszał, dr hab. Jarosław Wołkonowski, prof. dr Aleksander Waszkiewicz. Do rozszerzonego w 2016 r. Kolegium Redakcyjnego „Rocznika SNPL” wchodzi: dr Mirosław Szejbak, doc. dr Barbara Dwilewicz, dr Barbara Borowska, doc. dr Irena Fedorowicz, doc. dr Krystyna Moroz-Łapin, doc. dr Kinga Geben, dr Monika Pokorska-Iwaniuk, mgr Monika Bogdziewicz, dr Jan Kolenda.

W tej kadencji mieliśmy 6 zebrań walnych i 34 posiedzenia Zarządu. Posiedzenia Zarządu SNPL były przeprowadzane regularnie, z kilkoma wyjątkami. W trakcie obecnej kadencji mieliśmy szereg różnorodnych posiedzeń i spotkań w mniejszych grupach. Aktualizowaliśmy Regulaminy Konkursów SNPL na najlepszą pracę naukową i najlepszą pracę kwalifikacyjną. Szykując się do obchodów 30-lecia istnienia Stowarzyszenia, opracowaliśmy projekt i zamówiliśmy wykonanie odznaczenia – **Krzyża Zasługi SNPL *Scientiae Fidelis*** (Wierny Nauce) dwóch klas. **Kilkunastu członków SNPL w tej kadencji na mocy postanowienia prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej otrzymało wysokie odznaczenia.** Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP odznaczeni zostali dr hab. Henryka Ilgiewicz i dr Aleksander Sokołowski. Złote Krzyże Zasługi otrzymali: doc. dr Irena Fedorowicz, doc. dr Kinga Geben, doc. dr Mirosław Dawlewicz, dr Marian Grygorowicz, prof. dr Henryk Malewski, dr Leon Sokołowski, prof. dr Wojciech Stankiewicz, dr Józef Szostakowski, dr Eugeniusz Wasilewski. Szereg osób otrzymało dyplomy od Premiera Rządu RL lub Departamentu ds. Mniejszości Narodowych. Z okazji 30-lecia SNPL i aktywnej działalności w Stowarzyszeniu 32 osoby otrzymały Krzyże Zasługi SNPL *Scientiae Fidelis*⁴⁰.

Nowa wersja Statutu SNPL, która uprawomocniła się 15 września 2014 r., tak określała jego cele i zadania: „Cele i zadania Stowarzyszenia:

---

⁴⁰ Zob.: Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu SNPL za kwiecień 2019 r. – wrzesień 2020 r.

- a) zachęcanie członków Stowarzyszenia do aktywnego uczestnictwa w działalności naukowo-badawczej, uczestniczenie w działalności oświatowej oraz propagowaniu nauki;
- b) prowadzenie badań w zakresie nauk przyrodniczych, humanistycznych, matematycznych, medycznych, społecznych, technicznych i technologicznych oraz rolniczych z uwzględnieniem problemów aktualnych dla polskiej mniejszości narodowej na Litwie;
- c) badanie systemu nauczania w języku ojczystym oraz składanie propozycji dotyczących jego doskonalenia;
- d) wspieranie przygotowania do studiów i pracy naukowej zdolnej młodzieży;
- e) wydawanie literatury naukowo-dydaktycznej i popularyzującej naukę;
- f) współpraca z organizacjami twórczymi oraz wspierającymi naukę, oświatę i sztukę na Litwie oraz za granicą;
- g) organizowanie sympozjów, konferencji, seminariów naukowych, konkursów, odczytów etc.;
- h) zachęcanie członków Stowarzyszenia do pracy pedagogicznej w szkołach ogólnokształcących, zawodowych oraz wyższych”⁴¹.

Jak widać, jednym z podstawowych statutowych celów Stowarzyszenia jest szeroko pojmowana działalność naukowa, ale trzeba podkreślić, że za kadencji Prezesa prof. Romualda Brazisa (1989–1998) były to: praca od podstaw i konsolidacja nielicznego potencjału naukowego Polaków Litwy, „walka” o utworzenie oraz uznanie Uniwersytetu Polskiego w Wilnie. Za kadencji Prezesa prof. Jarosława Wołkonowskiego (1998–2011) najważniejszym celem było utworzenie Filii polskiej uczelni w Wilnie i jej funkcjonowanie, za kadencji Prezesa prof. Bogusława Gruzewskiego (2011–2014) – poszukiwania nowych perspektyw działalności i rozwoju. W latach 2014–2020 Zarząd SNPL postanowił skoncentrować swoją uwagę na *stricte* naukowej działalności, którą można przedstawić w kilku blokach tematycznych:

- udział członków Stowarzyszenia w konferencjach naukowych i reprezentowanie SNPL;
- organizowanie siłami SNPL międzynarodowych interdyscyplinarnych konferencji naukowych;

---

⁴¹ Zob.: Statut Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, art. 2.1., [http://snpl.lt/files/Statut_SNPL_\(2014_r.\)_red..pdf](http://snpl.lt/files/Statut_SNPL_(2014_r.)_red..pdf).

- współdziałal w organizowaniu innych konferencji naukowych;
- działalność wydawnicza;
- uczestnictwo w projektach badawczych.

Udział członków Stowarzyszenia w konferencjach naukowych i reprezentowanie SNPL. Szczególną trybuną na prezentację działalności SNPL był V Kongres Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie, zorganizowany przez Polską Akademię Umiejętności w Krakowie w październiku 2017 r. Jako Prezes SNPL miałem możliwość uczestniczenia w jego obradach i wygłoszenia referatu o naszej organizacji. Na Kongresie była specjalna plansza poświęcona działalności SNPL, a w końcu roku 2018 na podstawie wygłoszonych referatów została wydana książka⁴². W tej publikacji został zamieszczony artykuł naukowy o powstaniu, historii i aktualnej działalności SNPL, który opracowali wspólnie wszyscy dotychczasowi Prezesi Stowarzyszenia.

W dn. 11–14 września 2019 r. w Pułtuskus odbyło się II Światowe Forum Nauki Polskiej poza Granicami Kraju, zorganizowane przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Aktywnie uczestniczyła w nim grupa członków SNPL w składzie: prof. dr hab. Romuald Brazis (*online*), doc. dr Barbara Dwilewicz, dr Renata Karpicz, prof. dr Henryk Malewski, prof. dr Wojciech Stankiewicz, dr Mirosław Szejbak⁴³. Podczas Forum wygłosiliśmy referaty, uczestniczyliśmy w dyskusjach panelowych i w opracowywaniu uchwał.

Po przystąpieniu w 2014 r. do Europejskiej Federacji Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych (EFPSNT) niejednokrotnie uczestniczyliśmy w konferencjach i zjazdach organizowanych przez polskie i międzynarodowe stowarzyszenia inżynierskie. Takim przykładem może być udział prof. dr. Wojciecha Stankiewicza i dr. Mirosława Szejbaka jako przedstawicieli SNPL w IV Światowym Zjeździe Inżynierów Polskich oraz XXVI Kongresie Techników Polskich (13–15 czerwca 2019 r., Kraków), gdzie mieli oni wystąpienia i byli panelistami.

---

⁴² Malewski Henryk, Brazis Romuald, Wołkonowski Jarosław, Gruzewski Bogusław, *Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy (SNPL) – samoidentyfikacja i konsolidacja polskiej społeczności naukowej na Litwie*, [w:] *Inteligencja polska w świecie*, red. Zygmunt Kolenda, Hubert Chudzio, Dorota Prasałowicz, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2018, s. 127–144.

⁴³ Szerzej o tym zob.: *II Światowe Forum Nauki Polskiej poza Granicami Kraju (Pułtusk, Polska)*, „Rocznik SNPL”, 2019, t. 19, s. 480–482.

W latach 2015–2019 siłami SNPL zorganizowaliśmy kilka ważnych międzynarodowych interdyscyplinarnych konferencji naukowych:

1. ***Integracja i wyłączenie: prawa językowe mniejszości narodowych w Europie (2015 r.)***. W konferencji uczestniczyło około 80 osób. Wśród kilkunastu referentów byli wybitni naukowcy znawcy problematyki dotyczącej praw mniejszości narodowych z szeregu krajów europejskich (Polski, Litwy, Szwecji i in.) oraz Kanady.
2. ***Mniejszości narodowe – szansą, wyzwaniem czy zagrożeniem bezpieczeństwa narodowego? (2016 r.)***. W konferencji uczestniczyło ponad 80 osób, wygłoszono blisko 50 referatów.
3. ***Nauka a oświata mniejszości narodowych w Europie: wczoraj, dzisiaj, jutro (aspekty edukacyjne, społeczno-polityczne, prawne i historyczne) (6–8 kwietnia 2017 r.)***. W konferencji udział wzięło ponad 100 osób, w tym 20-osobowa grupa nauczycieli szkół polskich na Litwie z kierownictwem „Macierzy Szkolnej”, kilkunastu studentów Filii UwB w Wilnie, przedstawiciele organizacji pozarządowych, wysocy urzędnicy państwowi Polski i Litwy oraz naukowcy z Litwy, Polski, Czech i Białorusi, którzy wygłosili 34 referaty.
4. W 2018 r. odbyła się V Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa ***Setna rocznica rozpadu imperiów. Państwa narodowe a kwestia mniejszości narodowych w Europie (aspekty historyczne, społeczno-polityczne, prawne i kulturowe)***, w której uczestniczyło około 100 osób, wygłoszono ponad 60 referatów.
5. W 2019 r. została przeprowadzona VI Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa pt. ***Od Unii Lubelskiej do Unii Europejskiej i...*** (aspekty historyczne, społeczno-polityczne, prawne i kulturowe), w której uczestniczyło około 130 osób, wygłoszono około 80 referatów. Na konferencji mieliśmy dużą grupę gości honorowych. Wśród uczestników konferencji najwięcej przedstawicieli mieliśmy z Polski i Litwy, ale były też osoby, które reprezentowały Czechy, Niemcy, Włochy, Wielką Brytanię, Białoruś i Ukrainę.
6. Na zakończenie przewodnictwa w EFPSNT w dn. 11 października 2019 r. SNPL zorganizowało międzynarodową konferencję nauko-

wo-techniczną pt. ***Rola nauki i techniki w szybko zmieniającej się rzeczywistości***. Na konferencji wśród referentów byli członkowie SNPL: prof. dr Wojciech Stankiewicz, dr Jan Kolenda, mgr Marzena Mackojć-Sinkevičienė, dwaj pierwsi z nich przewodniczyli też obradom⁴⁴. Na tej konferencji z treściwym referatem wystąpił Minister Komunikacji w Rządzie Republiki Litewskiej Jarosław Narkiewicz.

7. Zaplanowana na 2020 r. VII Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa pt. *Wojna polsko-bolszewicka i jej implikacje dla Europy (aspekty historyczne, geopolityczne, ekonomiczne i kulturowe)* nie odbyła się z powodu pandemii COVID-19. W już opracowanym programie mieliśmy zaplanowane 64 referaty naukowców z Litwy, Polski, Kanady, Białorusi, Ukrainy i Czech.

Celem organizowanych przez SNPL konferencji było nie tylko powiązanie ich z ważnymi datami historycznymi, ale i ogniskowanie uwagi na problemach mniejszości narodowych, w tym i mniejszości polskiej na Litwie. Dążąc do nagłaśniania tej problematyki, na nasze konferencje zapraszaliśmy przedstawicieli władz Litwy i Polski. Tak np. w otwarciu konferencji w 2017 r. uczestniczyli⁴⁵ i mieli krótkie wystąpienia: Przewodniczący (Marszałek) Sejmu Republiki Litewskiej prof. Viktoras Pranckietis, poseł na Sejm Republiki Litewskiej Jarosław Narkiewicz, Dyrektor Departamentu ds. Mniejszości Narodowych przy Radzie Ministrów Republiki Litewskiej dr Vida Montvydaitė, Prezes Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Dariusz Piotr Bonisławski, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Rzeczypospolitej Polskiej Jarosław Czubiński. Obecny był też Konsul Generalny RP w Republice Litewskiej Stanisław Cygnarowski. Na ostatniej sesji i w zakończeniu konferencji udział wzięli Wicemarszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Maria Koc oraz Senator RP Czesław Ryszka. Otwarcie konferencji w 2019 r. odbyło się w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej na Litwie, gdzie honory gospo-

---

⁴⁴ Szerzej o tym zob.: *Rola nauki i techniki w szybko zmieniającej się rzeczywistości*, „Rocznik SNPL”, 2019, t. 19, s. 465–469.

⁴⁵ Informacja o konferencji została zamieszczona w mediach wileńskich: <http://124.lt/pl/spoleczenstwo/item/182929-w-wilnie-konferencja-naukowa-o-mniejszosciach-narodowych>; <http://zw.lt/wilno-wilenszczyzna/konferencja-stowarzyszenia-naukowcow-polakow-litwy-nie-tylko-mowic-ale-sluchac-uslyszec-i-zrozumiec-2/>; <http://kurierwilenski.lt/2017/04/07/w-wilnie-rozpoczela-sie-konferencja-na-temat-oswiaty-mniejszosci-narodowych/>.

darza pełnili Ambasador RP na Litwie Urszula Doroszevska, zastępca ambasadora RP Grzegorz Poznański, kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP Marcin Zieniewicz, a wśród gości honorowych konferencji byli: wicekanclerz Rządu Republiki Litewskiej Deividas Matulionis, poseł na Sejm RP Wojciech Zubowski, senator RP Konstanty Radziwiłł, starosta klubu parlamentarnego (frakcji sejmowej) Akcji Wyborczej Polaków na Litwie–Związku Chrześcijańskich Rodzin (AWPL-ZChR) Rita Tamašunienė, posłowie na Sejm RL z ramienia AWPL-ZChR Czesław Olszewski i Jarosław Narkiewicz, dyrektor Departamentu ds. Mniejszości Narodowych przy Radzie Ministrów Republiki Litewskiej dr Vida Montvydaitė, wiceprezes Zarządu Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” Rafał Dzięciołowski, ambasador RL dr Halina Kobeckaitė, rektor Uniwersytetu Wileńskiego prof. Artūras Žukauskas i szereg innych osób. Na naszych konferencjach zawsze byli obecni przedstawiciele mediów i organizacji pozarządowych.

Współdział w organizowaniu innych konferencji naukowych. W latach 2014–2019 SNPL wspierało i było współorganizatorem międzynarodowej konferencji *Nauka a jakość życia*, której głównym organizatorem było USPV (prof. Romuald Brazis). Na tych konferencjach wśród referentów zawsze byli obecni członkowie SNPL. W 2014 r. wsparliśmy Stowarzyszenie Techników i Inżynierów Polskich na Litwie, które zorganizowało walne zebranie i konferencję Europejskiej Federacji Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych. Podczas obrad tej konferencji SNPL zostało przyjęte do EFPSNT. W dn. 26–27 września 2019 r. z inicjatywy Litewskiego Państwowego Instytutu Badawczego Centrum Nauk Fizycznych i Technologicznych (FTMC) oraz Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej na Litwie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Litwa–Polska: Warsztaty z Fizyki i Technologii (Lithuania–Poland Workshop on Physics and Technology)*, którą wspierało nasze Stowarzyszenie, a kilku jego członków (dr Renata Karpicz, prof. dr Wojciech Stankiewicz, dr Henryk Mordas i mgr Marzena Mackojć-Sinkevičienė) aktywnie uczestniczyło w pracach organizacyjnych i obradach⁴⁶. W dn. 12–15 października 2019 r. Stowarzyszenie Elektryków Polskich z okazji stulecia założenia swojej organizacji zorganizowało w Wilnie szereg imprez, których kulminacją była polsko-litewska konferencja naukowa pt. *Rozwój elektryki w Wilnie i działalność Stowarzyszenia Elek-*

---

⁴⁶ Zob.: „Rocznik SNPL”, 2019, t. 19, s. 453–457.

tryków Polskich, która organizacyjnie została wsparta przez Zarząd SNPL⁴⁷.

Działalność wydawnicza. W celu podniesienia poziomu merytorycznego i edytorskiego „Rocznika SNPL” zmieniliśmy w znacznym stopniu politykę wydawniczą. Jednym z takich kroków było poszerzenie Kolegium Redakcyjnego „Rocznika SNPL”, o czym już wspominałem, omawiając działalność organizacyjno-statutową. Ważnym krokiem było też powołanie międzynarodowej Rady Naukowej „Rocznika SNPL”, w której skład obecnie wchodzi 21 naukowców z renomowanych uczelni z Litwy, Polski, Australii, Białorusi, Czech, Francji, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Ukrainy. Wszystkie artykuły naukowe są poddawane podwójnemu anonimowemu recenzowaniu. Te wysiłki Kolegium Redakcyjnego zostały docenione – czasopismo „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**” (ISSN 1822–3915) pozytywnie przeszło proces ewaluacji ICI Journals Master List w 2015 r., której wynikiem było przyznanie wskaźnika ICV (Index Copernicus Value) w wysokości **31,06** pkt. Wskaźnik ICV za r. 2018 wzrósł do **65,37** pkt.

Za okres 2014–2020 regularnie wydawaliśmy „Rocznik SNPL”:

1. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2014, Tom 13/14**, Wilno, 2014, s. 350.
2. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2015, Tom 15**, Wilno, 2015, s. 359.
3. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2016, Tom 16**, Wilno, 2016, s. 512.
4. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2017, Tom 17**, Wilno, 2017, s. 638.
5. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2018, Tom 18**, Wilno, 2018, s. 537.
6. „**Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy**”, **Rok 2019, Tom 19**, Wilno, 2019, s. 536.
7. Pod egidą SNPL została wydana *Bibliografia druków w języku polskim wydanych na Litwie w latach 1944–2014*, którą opracował dr hab. Zdzisław Gębołyś.
8. Pod egidą SNPL została wydana książka *Integration and Exclusion. Linguistic Rights of National Minorities in EUROPE*, Con-

---

⁴⁷ *Uroczystości jubileuszowe w Wilnie z okazji 100-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich*, „Rocznik SNPL”, 2019, t. 19, s. 458–460.

ference book, edited by Elżbieta Kuzborska, Vilnius, 2015 (Materiały konferencji „Integracja i wyłączenie: prawa językowe mniejszości narodowych w Europie” pod red. Elżbiety Kuzborskiej, Wilno 2015).

9. **Rodzinna Europa. Europejska myśl polityczno-prawna u progu XXI wieku**, pod red. Pawła Fiktusa, Henryka Malewskiego, Macieja Marszała, Wrocław 2015 (Książka jest oparta na artykułach opracowanych na podstawie referatów wygłoszonych na konferencji SNPL i PTMP w Wilnie w 2014 r. Jednym z redaktorów książki był Henryk Malewski).
10. Zarząd SNPL wsparł finansowo wydanie monografii dr hab. Henryki Ilgiewicz pt. **Biblioteka Państwa im. Eustachego i Emilii Wróblewskich w Wilnie (1912–1939) oraz towarzystwa ją popierające**, wydawnictwo: Adam Marszałek, Toruń 2015.

Uczestnictwo w projektach badań naukowych. Pod auspicjami SNPL dr hab. Zdzisław Gębołyś opracował kilka projektów i otrzymał wsparcie zarówno ze strony MSZ RP, jak i Ministerstwa Kultury RL na opracowanie i wydanie książki „Bibliografia druków w języku polskim wydanych na Litwie w latach 1944–2014”. Projekty zostały zrealizowane i książka ukazała się drukiem. W latach 2017–2019 był realizowany projekt pt. **Wiedza bez barier – innowacyjne metody nauczania osób dorosłych**, przygotowany przez naukowców z Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej wspólnie z kolegami z Czech, Łotwy i członkami naszego Stowarzyszenia. Ten projekt otrzymał finansowanie z programu Erasmus+.

Warto zaznaczyć, że w 2017 r., w czasopiśmie „Biuletyn Historii Pogranicza” ukazał się artykuł Henryka Malewskiego pt. *Działalność naukowa Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy w latach 2014–2016*⁴⁸.

Działalność kulturalno-oświatowa, edukacyjna i promująca naukę. Od 2015 r. zorganizowaliśmy i przeprowadziliśmy trzy edycje Konkursu (2015, 2017 i 2019) na najlepszą pracę naukową, projektową lub popularyzatorską w dziedzinie szeroko pojmowanej problematyki Wileńszczyzny dla młodego adepta nauki (członka lub sympatyka SNPL) oraz dwie edycje Konkursu (2016 i 2018) na najlepszą pracę kwalifikacyjną (magisterską lub licencjacką) w dziedzinie szeroko pojmowanej

---

⁴⁸ Malewski Henryk, *Działalność naukowa Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy w latach 2014–2016*, „Biuletyn Historii Pogranicza”, nr 16, Białystok, 2016, s. 107–128.

problematyki Wileńszczyzny. W końcu br. zostanie podsumowana trzecia edycja tego konkursu. Jako przedstawiciele SNPL wygłosiliśmy szereg wykładów dla słuchaczy Uniwersytetu i Akademii Trzeciego Wieku oraz mieliśmy prelekcje w szkołach na Wileńszczyźnie. Członkowie SNPL i jego Zarządu niejednokrotnie udzielali wywiadów dla mediów, uczestniczyli w programach radiowych i telewizyjnych. W nr. 4 czasopisma *Tautinių bendrijų namai* (założycielem tego czasopisma jest Departament ds. Mniejszości Narodowych przy Rządzie Republiki Litewskiej) za rok 2017 ukazał się wywiad z Henrykiem Malewskim na temat działalności SNPL⁴⁹.

Współpraca krajowa i międzynarodowa. Współpraca z podmiotami krajowymi i zagranicznymi jest jedną z podstawowych form działalności Stowarzyszenia, która jest wpisana do Statutu SNPL. Mamy bardzo dobre kontakty z Ambasadą RP na Litwie i jej Wydziałem Konsularnym w Wilnie, dzięki nim zrealizowaliśmy szereg projektów. Współpracujemy z Fundacją „Pomoc Polakom na Wschodzie” oraz Stowarzyszeniem „Wspólnota Polska”. Ta współpraca umożliwia organizowanie naszych konferencji. SNPL prowadzi też aktywną współpracę z EFPSNT, o czym świadczą pojawiające się stale informacje na ten temat w kwartalniku EFPSNT *Info Flash*. Działalność taka jest prowadzona również wspólnie z Polskim Towarzystwem Myśli Politycznej (prezes PTMP prof. Maciej Marszał jest członkiem SNPL oraz członkiem Rady Naukowej „Rocznika SNPL”), PUNO (Rektor PUNO prof. dr inż. Tomasz J. Kaźmierski i była Rektor PUNO prof. dr hab. Halina Taborska są w Radzie Naukowej „Rocznika SNPL”, pracownicy PUNO uczestniczyli w naszych konferencjach itd.), Towarzystwem Naukowym Płockim, Uniwersytetem Wrocławskim (naukowcy z tej uczelni aktywnie uczestniczą w naszych konferencjach, publikują swoje artykuły w „Roczniku SNPL”), Wyższą Szkołą Biznesu w Dąbrowie Górniczej (projekt badawczy „Wiedza bez barier”) i in. W wymiarze krajowym prowadzimy aktywną współpracę z USPV, Filią UwB w Wilnie, Domem Kultury Polskiej i in. Intensyfikacji wymaga współpraca ze STIPL i EFHR. Odczuwalna jest potrzeba nawiązania bardziej ścisłych kontaktów z Macierzą Szkolną, Stowarzyszeniem Prawników Polskich na Litwie i in. Musimy podkreślić, że ta współpraca nie musi być oparta tylko na towarzyskich kontaktach, ale może być powiązana z naszymi zadaniami statutowymi i przede wszystkim działalnością nauko-

---

⁴⁹ <http://www.tbn.lt/files/File/Zurnalai/2017/TBN%20Nr63-web.pdf>.

wą. W 2017 r. zawarliśmy Umowę o współpracy z Akademią Humanistyczną im. Aleksandra Gieyszтора, co ma swój praktyczny wymiar, gdyż nie tylko naukowcy z tej uczelni każdego roku aktywnie uczestniczą w naszych konferencjach, ale też „nadmiar” artykułów naukowych, których nie możemy zamieścić w bieżącym tomie „Rocznika SNPL” jest przyjmowany do druku w czasopiśmie tej uczelni „Społeczeństwo i Polityka”. Mamy już dobre wyniki współpracy z Departamentem ds. Mniejszości Narodowych. Nawiązaliśmy rzeczowy kontakt z szeregiem litewskich naukowców, którzy uczestniczyli w naszych konferencjach, publikowali swoje prace w „Roczniku SNPL”. Przykładem takich osób są: dr Rimantas Miknys (obecnie już były dyrektor Instytutu Historii Litwy), prof. dr hab. Alvydas Nikžentaitis, doc. dr Algis Povilas Kasperavičius. Ostatnio nawiązaliśmy kontakt z naukowcami z Litewskiej Akademii Obrony Kraju (prof. dr hab. Alfonsas Eidintas i in.).

Mogę śmiało napisać „cdn. – ciąg dalszy nastąpi”, to gwarantują nowo wybrany Prezes Stowarzyszenia prof. dr Wojciech Stankiewicz i nowy skład Zarządu SNPL.